

צדיק אחד כאברהם? אך כוונת חז"ל היא על כללות המעשים טובים של ששים ריבוא ישראל, שיצטרפו ויהיה כשלשים צדיקים כאברהם ממש.

והנה כנחלק ששים ריבוא לשלשים חלקים נגד שלשים צדיקים יפול על צדיק אחד עשרים אלף, וזהו מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף, כי בהתקבצות ארבעים נעשה שני צדיקים ממש כאברהם, ויהיה הנס בכפל ולא יצטרכו לא למגן ולא לכלי זין להכות האויבים, ע"כ דברי הגאון. וזהו ממש דברי התנדב"א שהיה קשה לו ג"כ למה דווקא ארבעים אלף, לכך אמר מכאן לארבעים אלף מישראל שנתקבצו יחדיו ויש ביניהם זוג אחד, כלומר ודאי יש ביניהם זוג אחד של ת"ח, עפ"י כללות מעשיהם הטובים, א"כ בוודאי לא יהיו צריכים שוב לא למגן להגן על עצמם ולא לרומח להכות האויבים, ודו"ק. (הובא ב"משבצות זהב").

הנה בתחילת פרשת בשלח פירש"י: "וחמשים יצאו בני ישראל מארץ מצרים, אין חמושים אלא מזוינים, שיצאו ממצרים עם כלי זין". והקשו מפרשי רש"י על מה ולמה יצאו חמושים, והלא פירש"י בפרשת דברים: "בואו ורשו את הארץ, אילו לא חטאו ישראל לא הוצרכו לכלי זין", ורש"י כתב שהוצרכו לנשק במלחמת עמלק, שנאמר: "ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", ומלחמת עמלק באה רק על שרפו ידיהם מדברי תורה, ואילו לא שאלו: "היש ה' בקרבנו אם אין" לא היה עמלק מגיע, ולשם מה, א"כ, נזקקו לצאת חמושים, כאשר הם חדורי אמונה, "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"?

וביאר ר' אליעזר אשכנזי כי ביציאת מצרים אמונת ישראל טרם הייתה שלימה, אף שהראה להם הקב"ה א-לוקותו יתברך, עדיין התכלית היא לשון הגאולה החמישית, "והבאתי אתכם", וידעו ישראל כי בארץ כנען יש את שבעת העמים, וטעו לחשוב כי יש להוציא כלי זין, כי "סוס מוכן למלחמה ולה' התשועה".

הבורא הסב אותם המדברה דרך ים סוף בכדי להביאם להבנה כי ההתחמשות מיותרת, שהרי ראו כי הבליסטראות של המצרים נבלעו בענני הכבוד, אזי זרקו את כלי נשקם, המיותרים.

ופירוש המקרא: "פן ינחם העם בראותם מלחמה ושוב מצרימה", אינו חשש שישבו לארץ מצרים, אלא "לחשיבה המצרית", לסבור כי הניצחון הוא עם כלי זין ובדרכי הטבע. ולשרש הבנה מוטעית זו סבבם דרך המדבר, למען יוראו לדעת "כי לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח". ואכן ישראל "נגאלו" מהדעות הכוזבות של מצרים מלאת הכשפים, והשליכו לים את כלי הזין, אותם נטלו עמהם בטרם הייתה אמונתם, "אמונת אומן", שלימה (עפ"י "מעשי השם").

יעזרנו ה' לעלות ולהתעלות, להבין ולהפנים דברים אלו באמונה חושית.

כתב בעל הטורים (דברים א' ג'): "ויהי בארבעים שנה, בארבעים אלף בישראל, לומר אם יהיה ת"ח אחד בין ארבעים אלף אין צריכין לא רומח ולא מגן, כי ת"ח מגין עליהם מאויביהם. דמיירי התם בת"ח שנאמר לבי לחקקי ישראל, והכא נמי כתיב בתריה התורה, שנאמר: הואיל משה באר את התורה".

מקור הדברים (במעט שינוי) בתנדב"א (סוף פרק י') וזה לשונו: "מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל (שופטים ה' ח') מכאן ארבעים אלף מישראל שנתקבצו יחדיו ויש ביניהם זוג אחד של תלמידי חכמים אינם צריכים לא למגן ולא לרומח".

פשוטו של מקרא הוא: דבורה מספרת כי בימי שמגר בן ענת (השופט שקדם לה - שופטים ג' ל"א, שהכה שש מאות איש מפלשתים במלמד הבקר, ויושע גם הוא את ישראל - אף כי לא הייתה תשועתו גדולה כשל אהוד, השופט שלפניו) חדלו אורחות והולכי נתיבות ילכו אורחות עקלקלות - היו יראים מפני האויבים והילכו בדרכים מעוקלות, לבל ירגישו בהם (ואולי ניתן להעמיס, כי הלכו גם מבחינה רוחנית ב"ארחות עקלקלות" ודרכים מקולקלות) "עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל, יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל", ופירש"י: "כשבחר לו ישראל אלהים חדשים, אז הוזקקו למלחמה בשעריהם, ראו עתה בהתנדבם, אם יראה בישראל מגן ורומח, שצריך להלחם בארבעים אלף ראשי גייסות שהביא הגוי עליהם, וכולם הממם המקום במלחמת הכוכבים, ונחל קישון גרפם" (ומקורו בתרגום, ולפי"ז הארבעים אלף הם לוחמי האויב).

ומעין זה ביאר הרד"ק: כשהיו ישראל עושין רצון הבורא יתעלה, ולא היו הולכים אחרי אלהים אחרים, וזה היה בימי יהושע, לא היה צריך להם מגן או רומח, בארבעים אלף בני גד ובני ראובן, ואע"פ שהיו חלוצי צבא, לא הצטרכו להראות מגן או רומח, כי ה' היה נלחם להם, ובאו עם אחיהם ושבּו להם בשלום, "אין שטן ואין פגע רע", מפני שהיו עושין רצון הבורא. (לדבריו, ארבעים האלף הם לוחמים מישראל, וכדברי התנדב"א).

עכ"פ, הצורך ב"צבא פעיל" התעורר, עת עזבו את ה', ובשובם אליו, לא נזקקו למלחמות. וכן מסופר בהמשך הפרק (פסוק כ'): "מן שמיים נלחמו הכוכבים ממסילותם נלחמו עם סיסרא - צבא מרום נלחמו בשבילים, התקיים בהם: ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", הם לא נזקקו ללוחמים, לפרויקטים צבאיים גרנדיוזיים בסגנון "מלחמת הכוכבים", כי משמיים ערכו המערכה בעבורם.

באופן נפלא כתב בספר "אוהב ישראל" (ליקוטים מהרבי מאפטא זי"ע, עמ' רצ"ח) לבאר המאמר עפ"י דברי קדשו של הרה"ק מוה"ר אפרים מ"מ דק"ק בראד, שהקשה בפסוק זה למה דווקא ארבעים אלף? ויישב דמצינו פלוגתא (ב"ר מ"ג) על הפסוק (ישעיהו מ"א ב'): "יתן בעפר חרבו כקש נדף קשתו", חד אמר שאברהם זרק להם עפר ונעשה חרבות וזרק להם קש ונעשה חצים, וחד אמר שחרבותיהם נעשו אצלו עפר וקשתותיהם נעשו אצלו קש. והחילוק שבין שניהם הוא, כי למ"ד הראשון היה צריך להגן עליו מחרבותיהם וחיציהם, ולמ"ד השני לא נצרך לשום דבר המגן, אבל היה צריך לחרבות וחצים.

והנה איתא בספרים (עי' זוה"ק וירא ק"ה:) על הפסוק (בראשית י"ח י"ח): "ואברהם היו יהיה", שהבטיח לו הקב"ה שבכל דור יהיו בו שלשים צדיקים כאברהם. והנה לא מצינו בוודאי בכל דור אפילו